

ПРИВАТИЗАЦІЯ ПІДПРИЄМСТВ У ФОРМІ ДЕНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ЧАСІВ НЕПУ

Кабачек В.В.

*Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут», м. Харків*

Попри те, що питання денационалізації промислових підприємств непівських часів досить відомі у літературі [1; 2; 3 та ін.], ще й досі у популярній та навіть навчальній літературі можна зустріти твердження на зразок того, що рисою непу був «продаж у приватну власність дрібних та частини середніх підприємств» [див., напр. 4], хоча фахівці чітко вкажуть, що продаж підприємств як такий не проводився, що дрібні та частина середніх підприємств передавалися приватним підприємцям здебільшого на умовах оренди, і виключно найдрібніші – денационалізовувалися безкоштовно як невірно націоналізовані.

Вказана денационалізація розпочалася на території УСРР згідно постанови ВУЦВК від 15 лютого 1922 р. [5, ст. 123]. Займалися нею переважно місцеві державні органи, яким і підпорядковувалася дрібна промисловість. Денационалізації підлягали підприємства з кількістю працівників менше 5 при механічному двигуні та менше 10 без такого. Для її проведення при ГРГГ утворювалися спеціальні комісії [див., напр.: 6, ф. Р-203, оп. 1, спр. 639, арк.1;], проте їх діяльності істотно заважала відомчість (по млинам діяли окремі комісії [7, ф.Р-1146, оп. 2, спр. 124, арк.. 57]), тяганина та спроби місцевих органів встановити додаткові обмеження для підприємців [7, ф. Р-1146, оп. 1, спр. 7, арк. 1-1зв. 27-29зв.; 8, ф. Р-925, оп. 1, спр. 437, арк. 1, 5]. Основний обсяг роботи по денационалізації припав переважно на 1922 – 1923 рр., до середини 1920-х рр. хвиля денационалізації спадає, щоб невдовзі поступитися прямо протилежним тенденціям, пов'язаним із згортанням ринкових відносин.

Література:

1. Волосник Ю.П. Підприємницька діяльність нової буржуазії України (20 – початок 30-х років) // Вісник Харк. ун - ту. – 1999. - № 442. Історія України. – Вип. 3. – С. 136 – 144.
2. Олійник М.М. Політика державних та партійних органів України щодо приватних підприємств у період непу // Укр. іст. журн. – 2001. - № 1. – С. 16-29.
3. Сушко О.О. Організаційно-господарські форми денационалізації промисловості в Україні (20-ті рр. ХХ ст.) // Укр. іст. журн. – 2003. – № 4. – С. 112 – 122.
4. Тема 5. Українська СРР в умовах нової економічної політики (1921-1928 рр.) // Історія України. Сайт Коншиної В.Ю., викладача Ковельського професіонального ліцею. [Реж. доступу на 12.04.2023]: <https://www.history-kpl.com.ua/lesson.php?id=22>
5. Собрание Указаний и Распоряжений Рабоче-Крестьянского Правительства Украины. – 1922. - № 7.